GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Joi'a si Duminec'a, Fói'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe ¼ 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu 2½ galbini mon. sunatória.

Anulu XXXVII.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Taxa timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

Nr. 62. Brasiovu 6 Septembre 25 Augustu 1874.

Inca odata „Fundatiunea Siulutiana."
La adress'a dlui E. Vlassa!

Domni'ata d-le in nr. 60 alu „Gazetei" redici manusi'a ce ti-a aruncatu-o „Publius" in nr. 59 alu „Federatiunei," dér' ce lucru minunatu! in locu se te mesuri cu „Publius," te lupti in contra corespundintelui din Pest'a si dechiari „gravele lui inculpari din nr. 24 si 25 ai „Gazetei" de nefundate! de nebasate pre acte si documinte, „ca-ci corespondintele (din P . . . .) nu a luatu parte la conferintia!"

Déca dlu E. Vlassa nu ar' plesni in facie adeverulu celu mai curatu, atunci nu mi-asiu fi redicatu cuventulu cu acést'a occasiune, ci asiu fi asceptatu se vediu, ce va mai scóte la lumina „consiliulu" conchiamatu de Exc. Sa d. metropolitu pre 7 Sept. a. c.; dér' vediendu ca d. E. Vlassa nu vrea se recunósca, ca s'au facutu gresieli in administratiunea fundatiunei Siulutiane, sciendu ca a-si recunosce gresiéli'a e semnu, ca vremu se nè indireptamu, ce inse dela D. E. Vlassa dupa cele ce ni spune in Nr. 70 alu „Gazetei" nu putemu se asceptamu; vediendu, ca D-lui E. Vlassa si dupa cele ce li s'a spusu in Nr. 24 si 25 ai „Gazetei" inca totu mai sustiene, ca administratiunea fundatiunei Siulutiane a fostu correcta, ce nu e adeveratu! asia spre salvarea onórei mele si spre apararea adeverului sum silitu a face urmatóriele observatiuni.

Eu, candu mi-amu redicatu anteiu vocea in interessulu fundatiunei Siulutiane, nu amu facutu alta inculpare, decatu, ca administrarea fundatiunei Siulutiane nu se face in sensulu dispusetiuniloru fundatorelui „nechiamanduse in consiliulu administrativu si laici, dupa cum a dispussu fundatorele — atat'a inculpare in forma si nemica mai multu; dér neci ca amu potutu face alte „inculpari grave" in materi'a administratiunei, pentruca tienenduse acesa in secretu, nu puteamu sci nimica despre starea acelei fundatiuni!

Spune-mi acuma D-le E. Vlassa pe consciinti'a Dtale preutiésca, fost'a nefundata acea inculpare? au chiamatu-ati in cursu de 5 ani si pre laici in consiliulu Dlorvóstre? ve mai trebue inca acte si documinte, cá se constatamu acestu faptu? Unde e adeverutu?

In Nr. 24 si 25 alu „Gazetei" nu se facu „inculpari grave" administratiunei fundatiunei Siul. ci se constateasa numai defectele espusetiunei facute de cei duoi notari ai conferintiei din 1 Sept. 1873 in Nr. 65 alu „Gazetei" si totu deodata se afirma, ca dupa informatiunile luate, administrarea fund. Siul. resp. a dominiului fund. din Springu s'a constatatu prin conferintia insusi de defectuosa prin urmare de daunósa séu necorrecta!

Déca correspundintele din P . . . . nu a avutu direptu, atunci de ce nu ai venitu d-nule E. Vlassa se-i areti, se-i dovedesci cu acte si documinte, despre cari singuri disputeti, cum ca „nu e adeveratu, ca in a. 1869 a intratu unu venitu anuale numai de cinci fl. din dominiulu Springului," cum ca „nu e adeveratu, ca dominiulu Springului s'a luatu din manile fostului provisoru si s'a datu in arenda"; cum ca nu e adeveratu, ca administrarea dominiului Springului s'a aflatu defectuósa de catra conferintia si nu pentru acea s'a luatu dominiulu din manele fostului provisoru" etc.

Déca ni demustrai aceste d-le E. V. prin acte si documinte, séu baremu prin o dechiaratiune acolo, unde vi s'au facutu „gravele imputari," atunci puteai se vorbesci din inaltimea in care te-ai asiediatu, candu ai scrisu cuvintele, ca „vreai se spuni „Urbi et Orbi!" dér' numai cu frase de aceste nu ne vei mai ameti!

Eu adeveratu, ca n'amu luatu parte la conferinti'a din 1-a Sept. 1873! de-aici inse nu urméza, ca eu nu potu se sciu, ce s'a intemplatu in acea conferintia, pentruca incatu sciu eu in acea conferintia nu li s'a legatu limb'a membriloru laici de a nu puté spune nimenui cele ce s'au petrecutu in acea conferintia, — precum se facuse acést'a intr'o alta conferintia baseric. tienuta in Blasiu — prin urmare amu potutu si noi cei de prin afara se aflamu despre resultatulu acelei conferintie, si inca mai multu decatu s'a induratu insusi conferinti'a a ni impartasí. —

Acuma — séu suntu adeverate cele ce amu aflatu noi, séu ba; déca nu suntu adeverate, au nu li erá dloru din Blasiu si asiè si dlui E Vlassa usioru, cu acte si cu documinte la mana (despre cari numai d-loru dispunu) se ni demustre, se ne convinga, ca retacimu, ca unii membri ai conferintiei ne-au informatu reu! de óra-ce si dominiulu Springului se lasa si mai incolo totu sub provisorulu de pana acuma, care numai pentru fundatiune a economisatu, ér' pentru sine mai nemica! Unele cá aceste se ne fi dovediti d-nialoru si noi atunci plecámu capetele, ne bateamu pepturile si diceamu mea culpa! fiiendu inse, ca d. vóstre nu ati purcesu pe calea acést'a, ci ati tacutu pana-ce v'a desceptatu d. „Publius" *), ér' acuma in locu se ni areti adeverulu dle E. Vlassa -ti speli manile deoparte, retragundute séu acoperindute cu absolutoriulu primitu dela conferintia, ér' de alta parte din nou accusi pre corespondintele din P . . . ., ca aruncа fara temeiu petre in una corporatiune distinsa „a caroru isbiri nu le póte prevedé" etc. prin urmare, ca corespondintele din P . . . . e unu omu séu reutatiosu séu neghiobu (tertium non datur); precum d-ta d-le E. Vlassa, asiè si eu me tienu datoriu onórei mele, cá se-ti dechiaru — numai d-tale nu si „Urbi et orbi," ca pana candu d-vóstra, cari disputeti despre acte si documinte, nu ni veti demustrá, 1. ca „fundatiunea Siulutiana o-ati administratu totudeauna cu concursulu laicilor; 2. ca conferinti'a din 1873 nu a aflatu defectuósa administrarea dominiului Springu; 3. ca acelu dominiu nu pentru acea s'a luatu in anulu tr. din manile fostului provisoru, pentru ca administrarea a fostu defectuósa, ci din alte cause; panacandu nu ne veti demustrá aceste, pana atunci noi sustienemu tóte ce amu scrisu de duoi ani de dile in materi'a acést'a, sustienemu, ca administrarea dominiului Springu a fostu daunósa pentru fundatiune etc. — Respingemu cu indignare assertele d. E. V., ca inculparile nóstre au fostu nebasate, si dechiaramu pe toti aceia, cari iu locu de a ne chiarificá, ne punu inainte unu ratiociniu séu conspectu, cá celu din nr. 60 alu „Gazetei" a. c.; de incurcatori, ér' nu amici ai adeverului, si ai binelui publicu!

Si apoi inca un'a dle E. Vlassa! Ce defecte s'au aflatu intru administrarea fundatiunei Siulutiane pentru anii trecuti, le au constatatu deja conferinti'a din 1873, in privinti'a caror'a noi amu enunciatu verdictulu nostru, pre carele d-vóstra inca nu l'ati infrantu! facia cu acele indesiertu ne indirepti la „conferinti'a" tienenda in 7 Sept. l. c., ca aceea nu va avé de a face cu cele trecute, ci numai cu cele petrecute dela conferinti'a din anulu trecutu! Ér' ce se tiene de aceste din urma, speramu, ca vomu aflá si noi cei, cari nu vomu fi fericiti a luá parte la conferinti'a din 7 Sept. a. c. cele ce s'au intemplatu si constatatu in acea conferintia, si vomu avé occasiune de a mai vorbi in acést'a materia. Amu dori din sufletu, cá aceste se fia ultimele nóstre observatiuni in materi'a acést'a, nu numai pentruca regretamu a ne disputá cu amicii nostri, ci mai alesu pentruca atunci amu fi odichniti, ca binele publicu nu sufere! dér' me temu, ca dorirea nóstra nu ni se va impleni, pentru cadupacum amu intielesu, — conclusulu consiliului *) administrativu din anulu trecutu in privinti'a administrarei dominiului Springu, nu s'a efeptuitu asiè dupacum ar' fi trebuitu, — si fondurile publice ér' au suferitu daune — din necorrect'a administrare a acelor'a.

Déca ne insielamu, fiti buni d-loru Capitulari! si ne descoperiti starea lucrului cum se cade, si noi ve vomu fi multiumitori! cu frase inse góle nu ne mai amagiti! †

*) Regretu, ca amu convenitu cu d. Publius in cestiunea acést'a, pentru-ca d-nialui -si baga lingur'a si unde nu-i ferbe ól'a, si manier'a lui in scrisu atatu cá studentu in Gratiu, catu si cá professoru in Naseudu dovedesce mai multu cá o arrogantia copilarésca.

*) Asiu fi asceptatu dela loialitatea d-lui E. V., cá la frumosulu exemplu alu maimarelui seu se se folosésca si densulu de numirea „consiliu" si nu totu „conferintia."

Organisatiunea autonomiei basericei rom. catholice din diecesea Transilvaniei.

CAPITLULU I.

Determinatiuni generali.

1. Fiendu dreptulu de autonomia alu basericei catholice din diecesea Transilvaniei assecuratu chiaru si prin lege, ea -si organisedia acésta autonomia, acomodandu-o legiloru ce se afla astadi in vigóre si sistemului de guvernare politicu, care inca este diferitu de celu mai d'inainte, si

2. Cerculu de activitate alu acestei autonomie se estinde preste affacerile de denumiri personali, pre terrenulu educatiunii publice, cu privire la bunurile si fundatiunile, ce se tienu de baseric'a si scólele catholice, si in genere preste tóte affacerile si causele de natura lumésca ale basericei cath. din diecesea Transilvaniei, in fine preste totu, ce interessédia pre credintiosii eclesiastici si mireni, afara de cerculu affaceriloru luate in intielesu strinsu teologicu, autonomicu-basericescu, si afara de liturgia si disciplin'a basericésca.

3. Diecesea episcopatului cath. transilvaneanu -si exercita drepturile de autonomia ce i se cuvinu dupa lege:

a) Prin adunarea generala a diecesei si
b) Prin senatulu dirigente séu directoratulu diecesanu.

4. Aceste corporatiuni si organe ale autonomiei basericei -si indeplinescu missiunea loru independinte de auctoritatile administrative ale statului, dér' fara de a stirbí si alterá dreptulu de suprema inspectiune alu statului.

Ele representa interessele basericesci, de educatiune si avere ale catholiciloru facia de auctoritatile statului si facia de alte auctoritati basericesci si lumesci.

CAPITLULU II.

Despre constituirea si organisatiunea adunarii generali.

5. Adunarea generala se organisédia pre basea partecipariî si a influintiei comune a credintiosiloru eclesiastici si mireni.

Numerulu membriloru mireni conchiamati la adunarea diecesana este totudeaun'a de dóue ori mai mare, cá numerulu membriloru eclesiastici. (Aici statutulu cuprinde impartirea cercuriloru de alegeri, le specifica si insira numerulu membriloru eclesiastici si mireni, cari parte cá dignitari, canonici, protopopi scl. parte cá alesi iau parte activa la adunarile generali).

6. Prescrie modulu si procederea inainte si la actulu de alegere, care are a se pregatí si executá sub conducerea senatului protopopescu, ér'

7. dispune, ca comunele investite cu dreptu representativu immediatu -si alegu deputatii loru prin maioritate de voturi in consiliulu comunalu tienutu sub presidintí'a parocului si curatorului.

8. Deputatu eclesiasticu se póte alege fiecare parocu santitu, care se tiene de dieces'a episcopatului transilv., déca nu cumva officiulu episcopescu a intentatu vr'o censura contra lui.

9. Dispune, ca atatu in cercurile protopopesci, catu si in comunitatile investite cu dreptu de a -si alege immediatu deputatulu loru, póte fi alesu fiecare alegutoriu, déca scie scrie si ceti si déca a indeplinitu 24 de ani. — — Nu potu fi alesi cridatarii si cei condamnati pentru vre-o crima séu delictu contra moralei publice, contra relegiunii si a religiositatii.

10. Atatu alegerea ecclesiasticiloru, catu si a mireniloru se face prin maioritate de voturi relativa. — La alegerea deputatiloru ecclesiastici au dreptu de alegere toti preutii santiti, ér' la alegerea mireniloru fia-care mireanu catholicu de 24 de ani, care -si implinesce detorintiele facia de scóla si baserica si este membru alu vre-unei adunari basericesci.

11. Prescrie, ca deputatii se alegu pre 5 ani si totudeaun'a se potu realege.

12. Suna despre darea credentionaliloru la deputatii alesi pe basea protoc. comis. de alegere; ér' § 13 cuprinde pe cei ce incetéza a mai fi membri, d. e. esindu din sinulu religiunei, abdicandu, or' trecundu periodulu alegerii. —

CAPITLULU III.

Despre conchiamarea si ordinea desbateriloru adunarii generali suna asia:

14. Adunarea generale trebue se se tiena in totu anulu una data, presied. inse e indreptatitu a convocá si adunare gen. extraordinaria, déca cere urgenti'a obiectului din cestiune si ponderositatea lui.

15. Adunarea gen. o convóca dupa ascultarea consiliului séu a senatului dirigiute, episcopulu, care totuodata e si presiedentele ordinariu alu adunarii. In casu de vacanti'a scaunului episc. e locutiitoriulu capitulariu.

16. In casu de necessitate la cererea senatului dirigente presidiulu convóca adunarea la tienerea siedentiei extraordinarie. —

17. Presiedentele convóca adunarea generale prin circularia, care pentru midiulocirea alegeriloru de representanti la adunarile generali ordinari trebue se se tramita cu 6 septemani inainte, ér' la cele extraordinarie celu pucinu inainte cu 14 dile. Acésta invitare desémna loculu adunarii generale si tempulu precum si obiectele mai insemnate ce suntu a se luá in pertractare, si la officia séu la cei indreptatiti a se presentá dupa positiunea sa, se se tramita la propria mana, ér' la corporatiunile indreptatite cu representantia la man'a presiedintiloru séu siefiloru acelor'a.

18. Adunarea generale o deschide presiedentele; verificarea membriloru adun. generali se midiulocesce séu in gremiulu adunarii generali séu inaintea unei comissiuni eximtende si facunduse acesta se dechiara adunarea generale constitúita.

19. Adunarea generale alege pre presiedintele mireanu, care in casu ce episcopulu séu locutiitoriulu capitulariu ar' fi impedecatu pórta presidiulu. Alege unu notariu eclesiasticu si unu mireanu. Presiedintele mireanu si notarii se alegu pe sessiunea de 5 ani.

Adunarea generale pórta grigia de conducerea negotiaioru adunarii si de aplicarea individului necessariu la acésta: in lucrarile sale se servesce de ordinea consultarii facuta de sene.

20. Presiedintele propune obiectele de consultare, conduce consultarea si pórta grigia, cá desbaterea se decurga intre marginile obiectului. E indreptatitu a chiama la ordine pe vorbitorii si, déca acésta nu folosesce, presiedintele póte propune se -i se iè cuventulu, despre cea ce decide adunarea.

21. La obiectulu propusu veri ce membru numai de dóue ori póte vorbí; numai in cestiuni personali se póte concede cá cineva se vorbésca si mai de multe ori.

22. Fia-care membru are dreptu a face motiuni, propuneri, in cestiunile ce se tienu dupa aceste regule de cerculu indreptatiriloru adunarii generali, inse trebue se faca aratare la senatulu diriginte celu pucinu cu 4 septemani inainte de adunarea generale, pentruca altu-feliu motiunea acea nu se iea la pertractare in acea adunare generale si pertractarea ei se amana pe adunarea generale din anulu venitoriu.

23. In cause speciali neinsinuate anticipativu adunarea generale numai atunci aduce decisiune meritória, déca se afla de facia pe de diumetate membrii, cari constituescu adunarea, si dóue din trei parti din acestia se invoiescu la pertractarea motiunii.

24. Decisiunile adunarii generali de regula se facu prin pluralitatea voturiloru membriloru de facia, la aducerea decisiunii cu valóre se cere finti'a de facia a unei din 3 parti ale membriloru ce compunu adunarea; la votarea deschisa in casu, candu voturile suntu egali, se redica la decisiune acea opiniune, pe langa care erá si presiedintele; ér' in casu de votare secreta si presiedintele are numai unu votu; cestiunea decidenda totudeauna trebue se se formuleze astu-feliu, incatu la acea se se póta votá cu „asia" séu „nu." Cestiunea de votisare se resolvéza séu prin pluralitatea vorbitoriloru séu la cererea a 20 membri cu votisare nominale séu prin votisare secreta. —

Dela acésta regula se ieau afara decisiunile, sunatórie despre castigarea de avere funduale, vinderea, prefacerea séu ingreunarea ei, cari numai atunci au valóre, déca se afla de facia dóue din 3 parti ale membriloru congressuali si se facu cu maioritate absoluta de voturi.

25. Fia-care membru, séu mai multi uniti au dreptu asi da opiniunea loru contraria la cele decise si se li se iè la protocollu déca afla necessariu pentru escus'a loru.

26. Despre fia-care siedentia a congressului se pórta protocollu de catra doi notari, care totudeauna se verifica in sied. proxima viitória; ér' protocollulu luatu in ultim'a siedentia séu se verifica la finea adunarii séu printr'o comissiune eximissa de ea.

27. Tóte decisiunile adunarii publice si tóte emissele ei le subscriu presied. si notarii celi doi si sigillulu-archidiecesei cu emblema cutare se va folosi —

Obiectele adunarii publice.

28. Congressulu statoresce planulu de instructiune pentru tóte scólele mari si mici confessionali si institutele laice de crescere — tienendu contu de legile de statu —, ér' la instituirea relegiunii si crescerea persóneloru basericesci nu se estende.

Determinéza starea professoriloru si a invetiatoriloru precum si calificatiunea loru spre a fi primiti.

29. Pórta grigia de a intemeié institute de crescere mai inalte precum si de sustienerea scóleloru medie si inferióre; se incórda fora repausu a inainta crescerea poporale, ingriginduse

a) de redicarea de scóle elementari si alte institute de crescerea poporului, respective de a sjutá si imbunatatirea scóleloru ce se afla in viatia,

b) de imbunarea starei invetiatoriloru populari,

c) de premiarea meriteloru inv. poporali castigate pe calea instructiunii,

d) de asecurarea professoriloru si invetiatoriloru imbetraniti séu fora vin'a loru deveniti neaplicabili, resp. a veduveloru si orfaniloru loru.

30. De bun'a si scopului conform'a administrare a bunuriloru basericesci, precum si a toturoru fundatiuniloru c. (romane gr. cath), de folosirea loru pentru scopurile competente, parte inmediatu prin ómenii sei; parte prin controlarea beneficiatiloru si a administratoriloru, statoresce principia directive pentru controlarea manipularii averii basericesci, scolari si fundatiunali si le da senatului dirigente de indreptariu. Ér' privitoriu la averile si fundatiunile acele, ale caroru administratiune, dupa express'a ordinatiune a fundatoriloru, s'au credinitu vreunui corpu basericesca séu vreunui officiu pórta grigia cá se se manipuleze dupa intentiunea fundatoriloru.

31. Decide cu valóre definitiva, despre castigare de avere funduale, de imultirea, vinderea, prefacerea séu ingreunarea ei devenita necessaria pentru imbracare, investire cu folosu.

32. Midiulocesce, tienerea in evidentia a averiloru si fundatiuniloru desemnate in § 31, precum si cercetarea anuale a socoteleloru portate despre ele; decide cu valóre definitiva despre ratiuni (socoteli), spre acestu scopu in adunare publica in totu anulu exmitte una comissiune spre a cerceta anticipative ratiunile anului viitoriu si a face reportu prin senatulu dirigente, in care comissiune inse membrii senatului dirigente nu se potu alege.

33. Se ingrigesce de provisionarea plebaniloru mai seraci si a capelaniloru potrivita pusetiunei loru officiali, precum si despre pensionarea celoru nepotentiosi la servitiu. —

34. Congressulu alege senatulu diriginte, pre presiedintele laicu alu acestuia, si din officialii gremiali pe propunetoriulu si secretariulu onorariu. Provede cu directiva pe senatulu diriginte constituitu pentru conducerea trebeloru curente. —

35. Adunarea are dreptu a cercetá protocóllele senatului diriginte si a examiná decesiunile cuprinse in acelea, in catu vede a fi cu scopu a modificá decisiunile senatului dirigente in obiecte speciali, pe catu inca nu se afla essecutate, si in respectivele cause séu a decide finalminte séu a le tramitte in dereptu la senatulu diriginte spre o nóua pertractare; in casulu din urma totuodata provede pe senatulu diriginte cu indrumare directiva.

36. Statoresce in totu anulu bugetulu spesseloru, alu carui proiectu sprijinitu cu ratiuni -lu pregatesce senatulu diregente si -lu asterne in aintea adunarei.

37. Cercetédia ratiunile definitive asternute prin senatulu dirigente.

38. Congressulu are dreptulu, unde vede a fi de lipsa, a -si castigá deslusiri si convingeri fundate despre ramii singuriti ai administrarii séu manipularei negotieloru, a decurgerei si a starei loru, mai incolo despre negotiele ce se tienu de scóla si de obiectulu crescerei, si acésta prin comissiuni speciali ecsmisse spre scopulu acest'a din sinulu seu. —

Romanii gr. cat. asteptandu, astépta, cá la consiliulu din 7 Sept. in Blasiu se se puna la cale si constituirea consiliului prin unu Statutu organicu, celu pucinu cum se afla constituita si autonomi'a bas. rom. cath. in trebele scolari si fundationali, cum vediuramu, ca facú si adunarea statului rom. catholicu, unde consiliulu dirigente propuse proiectulu de mai susu de organisare, in adunarea statului r. cat. din 2 Iuliu a. c., care se si desbatú si incorporá, incatu adi se afla organisati. — E tempulu se ne organisamu si noi autonomi'a basericei nóstre romane gr. cath., déca nu mai detaiatu dupa cerintiele nóstre, celu pucinu intocma. Credemu, ca Excelenti'a Sa parintele metropolitu cu Venerandulu Capitulu metropolitanu voru lua insii initiativ'a la acésta, ca acésta fù — sciu din gurai — si intentiunea finale a eternisatului piu fundatoru Alexandru Sterca Siulutiu, expressa si in literele fundationali. Si successoriulu seu, facundu prin organisarea autonomiei baser. nóstre gr. cath. deodata corpu si vointi'a predecessorelui seu, va deveni dimpreuna cu Vener. Capitulu obiectulu adorarii nóstre celei mai intime. Esta e votulu meu.

Braslovu 4 Sept. n. 1874.

— Memorandulu dela Blasiu, pre care -lu publicaramu in nr. 59 alu acestui diurnalu, a alarmatu diurnalistic'a maghiara atatu de tare, incatu unele organe, cari de altmintre pretendu a fi luate in consideratiune cá organe ale unoru fosti barbati de statu, apretiescu valórea si insemnetatea acestui actu cu atata patima si inversiunare, incatu ne facu se ne miramu de nesocotinti'a si lips'a de tactu, ce o manifesta prin atitudinea brusca si despecta-

tória facia de unu actu, care ori si cum merita mare atentiune din partea celoru ce odata totu voru avé se dè seama inaintea Nemesei pentru sacrificiale ce natiunea romana le-a adusu la altariulu egemoniei loru.

Intre aceste diuarie avemu se amintimu in prim'a linia chiaru pre „Reform'a" din Pest'a, care se considera de organu alu lui Melchioru Lónyay. Pre tempulu, candu s'a creatu memorandulu din cestiune, numitulu domnu erá siefu de cabinetu in Ungari'a si ducea o politica, ce intru tóte erá identica cu politic'a financiaria, ce o practicase mai inainte, si carea, precum s'a doveditu, a fostu o politica de insielatiune si de speculatiune. Acestu domnu, pre care faptele sale l'au descreditatu cu totulu inaintea tierei, misca astadi tóte petrele si sacrifica fara cruttare din milióne ce le-a agonisitu, candu erá ministru, numai cá se -si recastige prestigiulu si onórea perduta. Pentru aceea organulu seu combate cu mani si cu petióre si assertiunea maghiariloru care sustiene, ca Lónyay ar' fi intratu vr'odata in negotiatiuni cu matadorii dacoromaniloru si ii ar' fi provocatu la impacatiune, promitiendu-le implinirea dorintieloru si incuviintiarea justeloru pretensiuni ale romaniloru. Astufeliu numit'a fóia, facundu mai antaiu istoriculu memorandului, care de altmintrelea nóue ni e mai bine cunoscutu cá loru, inchiaia cu cuvintele: „Asiá dér' memorandulu dela Blasiu nu este alta-ce, decatu resultatulu conferintieloru dela Alba-Iuli'a, unu actu netrebnicu si fara valóre, pre care nu l'a cerutu nime si care nu este decatu o demonstratiune fara sgomotu." — Mai curundu credu unii, ca Lónyay -si va perde si mosiele din Transilvani'a, decatu se admita, ca cu politic'a sa va ajunge a-si recastigá onórea perduta si a se aventá erasi la poterea, de care se bucurá mai inainte de ce Csernátony -lu aretà tierei cá pre unu speculantu insielatoriu.

Totu din incidentulu memorandului dela Blasiu diariulu „Hon" afla, ca legea pentru nationalitati ofere prea vastu terenu pentru aspiratiunile nationalitatiloru; dreptu aceea ar' mai trebuí inca restrinsa. Va se dica, candu noi ceremu se ne dè drepturile si libertatile ce ne competu aici in patri'a strabuna, atunci ei ne respundu, ca si catu ni au datu e prea multu, cu tóte, ca déca vomu cautá bine, nu ni-au datu nimicu si totu vreau se iè si de unde nu e. De o suta de ori ar' fi mai bine si mai consultu, cá se nu le mai ceremu nimicu, ci cele ce ne trebue, se le procuramu noi dupa poterile nóstre proprie.

„Kelet" din Clusiu inca consacra memorandului din Blasiu unu ciclu de mai multi articli. Acestu diariu scrie cu mai multu sange rece si face nisce apretiari mai cuvintióse, inse nice elu nu se póte impacá nice-decatu cu ide'a, ca cu ce dreptu ceru romanii egale indreptatire chiaru si in punctulu de guvernare alu statului, de óra-ce sciutu le este, cumca acestu statu l'au fundatu numai si numai maghiarii. O asemenea obiectiune facuta de ei esclusivu pentru ei, care nu a avutu neci ca are nice unu temeiu istoricu, si carea astu-feliu se cam apropia de absurditate, nu cautamu a o refrange, ci o notificamu simplu pentru aducere amiute, pentru ca sciutu este, ca regele Stefanu a fondatu aici regatulu Panoniei pentru tóte popórele din elu, care numire a Ungariei de adi o portà statulu acesta preste 150 de ani dupa regele Stefanu, si nu fundà maghiaria, ci unu statu comunu toturoru popóreloru din elu, unindule la unu singuru interessu prin limb'a neutra, care durà pana in 1848, candu nebunise Kossuth cu toti adeptii sei. Intocma inse dicemu si noi, ca regatulu acesta e absolutu comunu si cu noi, dovada ca din sangele romanu se aflá inca si rege in capui, Mathia Corvinu, si belliduci si aristocrati si jobagi si totu cu ce se faliea seo de ce se rusiná si maghiarulu. Limb'a inca ne trebue, ca avemu dreptu la ea intocma cá si la patria, apoi?

„P. Naplo" gubernamentalulu inca republicà cele dise de „Kelet," semnu ca e de aceeasi opiniune si nu se chiaru sparia de memorandu, ca nu cere sufragiulu universale, dér' nu reflecta, ca fora romanulu multiumitu, cá patriotu doveditu la bine si la reu, nece o aspiratiune incordata nu i póte succede, cum dovedi istori'a de atatea ori.

Dedative, fratiloru, a cunósce mai bine alipirea romanului de limba si patria si nu exorbitati, fora computu pentru tempuri furtunóse si unor'a si altor'a, a persevera in ultraismulu dela 48, candu puserati si terminu de 10 ani, cá pana atunci si in baserice se fia intr'odusa limb'a maghiara, ca-ce écca si insive i ati vedutu impossibilitatea si ati luat'o mai cu incetulu, dér' totu pe acea struna, care tocinduse, veti vedé odata, ca unu arcu mai poternicu o va si rumpe. —

In Germani'a aniversari'a victoriei dela Sedan se serbà de catra bismarkiani cu tóta infumurarea resfaciului, intonandu petutindeni versulu victoriei germane. Una parte inse, mai vertosu catholicii prelati cu poporu cu totu n'au vrutu se iè parte la o serbatória, care nutresce dusmani'a intre natiuni. Germanii inse nu voru a mai sci de reinpretenliri, — atatu de inganfati devenira dela acea victoria. —

In Spani'a sangele totu curge; carlistii bombardara in 27 Aug. Puycerd'a atatu de infricosiatu, in catu si femeele ducea saci cu pamentu se astupe gaurele facute; ér' altii voru a sci de mai multe invinceri si ocupari de citadele si ca colónele carliste s'ar' apropia 100 chilom. de Madridu. —

Brasiovu 1 Sept. c. n. 1874.

Supremati'a maghiara.

I. In urulu 122 alu diurnalului germanu de aici s'a reprodusu unu articulu esitu in „Allgem. Augsb. Ztg." sub titulu: Ungari'a si nationalitatile.

Autorulu acelui articulu se silesce a documentá, ca supremati'a rasei maghiare asupra popóreloru locuitóre dela Lait'a pana la Dunarea inferióre, este nu numai unu interessu eminente austriacu, ci chiaru si o conditiune a ordinei publice de statu in interessulu européu, fiindu tóte aceste popóre inferióre maghiariloru atatu in respectulu materialu (numericu?) catu si in respectulu intelectualu, fiindu incapabile de a formá creatiuni politice independente de supremati'a maghiara. —

Sub giurstarile, in cari vietuimu nu ne este permisu a desbate cestiunea pusa de autorele din altu punctu de vedere, de catu din celu specificu alu romaniloru din Austro-Ungari'a, — nu-lu vomu urmá deci in drumulu seu preste Carpati, ci vomu lasá in grigi'a consangeniloru nostri dela Dunarea inferióre a-i respunde: déca in dictionariulu loru politicu se afla cuventulu „supremati'a maghiara" ori nu; — si déca ei recunoscu a fi inferiori maghiariloru in privinti'a intelectuale, in privinti'a ordinei de statu interne, creata prin capacitatea loru, in privinti'a materiale, numerica si in privinti'a compactiunei etnografice — necessaria unui elementu, ce voiesce a formá unu statu omogenu, séu care voiesce a ecsercená prioritate politica.

Mai inainte de tóte este necessariu a precisá conceptiunea suprematiei maghiare. Autorulu dice, ca elu intielege supremati'a maghiara asiá, pe cum o esercease elementulu englesu asupra irlandeseloru, elementulu piemontesu asupr'a celorualti italiani, in specie asupr'a neapolitaniloru, elementulu statelorru unite americane de nordu asupr'a stateloru unite de sudu. —

Comparatiunea nu ni se pare nimerita, pentru-ca supremati'a englesiloru asupr'a irlandeseloru este puru si simplu o asuprire inhumana si inmorale adeca o suprematia de rasa, posibila pe tempu indelungatu numai in unu statu insularu, situatu afara de continentulu européu; supremati'a piemontesiloru asupr'a neapolitaniloru nu se póte numi suprematia, de óra-ce si unii si altii suntu italiani de un'a limba, de unu sange, de un'a confessiune si de interesse culturali identice; supremati'a americaniloru de nordu asupr'a confederatiloru loru de sudu, este o suprematia numai a poterii de statu in affacerile comune si superiori, o suprematia, careia suntu supuse si statele de nordu — tocmai in acea-si mesura. —

Ne vedemu deci siliti a intreba, ce intielege autorele sub espressiunea „suprematia maghiara" asupr'a romaniloru austro-ungari? — intielege supremati'a de rasa maghiara asupr'a rasei romane, ori supremati'a regelui Ungariei asupr'a elementului romanu din Ungari'a?

In casulu primu se esplica cuventulu suprematia asia: elementulu maghiaru este domnitoriu, elementulu romanu este servitoriu; elementulu maghiaru are in Ungari'a o patria, elementulu romanu este strainu, bunaóra c'a coloni'a gréca in Vien'a ori Manchester, ori cá jidanii si alti venetici prospeti in Romani'a si Turci'a. —

Acésta esplicatiune, permita-ne autorele, este o absurditate, si cine o face seriosu, nu cunósce istori'a Ungariei, s'au nu voiesce a o cunósce.

Elementulu romanu este in Ungari'a elementu istoricu pamentenu, — nu veneticu. — Pana la uniunea, — recte conspiratiunea din 1438 partea popóului rom. cu drepturi politice provedinta pe atunci, cá in tóte partile Europei, adeca nobilimea: romana de limba, romana de sange si romana de confessiune a exerceatu corporative drepturi politice; de atunci incóce, dreptu ca numai cá códa a nobilimei maghiare prin fictiuni legislative si prin terrorismu, — (bunaóra cá celu de astadi, candu unulu ori altulu din ultraistii maghiari, intelnindu-se cu cate unu bietu de ovreu ori meseriasiu germanu cunoscutu, -lu intréba pe strada: hei! da totu Itzig ori totu Müller te mai chiama? Déca voiesci se remanemu prietini, inschimbati acelu nume uritu.) Asiá si-a agonisitu Excel Sa d. Wenkheim la germani si evrei predicatulu: Namens-Aenderungs-Minister alu Mai. Sale Regelui Ungariei. — Romani, nu a avutu Exc. S'a occasiune a botezá. —)

Dupa dreptulu gintelorru deci elementulu romanu póte fi in statu numai **coordinatu** celui maghiaru, nice decumu inse subordinatu, ori aruncatu spre nutrementu, precumu se arunca o mana de ovesu in esli'a unui cálu.

(Va urmá.)

Noutati diverse.

✝ CHRISTIANU MANU parochulu g. c. alu Bárdosiului, a incetatu de'n viétia in etáte de 42 ani, la 1-a Septembrie s. n. intre 3 si 4 óre pomeridiane in urm'a unui morbu de 8 dile suferindu de plumani si languóre. Anna Manu, nascuta: Vladutiu: soci'a reposatului: Anna-Maria, Letitia, Cornelia si Otilia ficele: Marie Algya, nascuta: Manu; sora-cu fii si ficele sale; Danila, Michailu, Anna-Maria si Susana, Juliu Vladutiu cu socia sa Maria Micusianu cá afine, pleni de instristare, si cu anima franta de dorere, facu cunoscuta aceasta prea simtibila pierdere, consangeniloru, amiciloru, cunoscutiloru, si tuturoru celoru cari li-eu parte la dorere. Immormentarea in Comun'a Bárdosiu se facù in 3 Septembre 1874.

Fi-si tierin'a usiora si amintirea bene cuventata!!!

— Diu'a tienerei congressului electorale alu Metropoliei gr. or. s'a fipsatu prin consistoriulu metropolitanu pe 15 Octobre a. c. st. vechiu. Atata ne aduce „Tel. R.". Presantiele Sale DD. episcopi Ioanne Popasu si Mironu Romanulu s'au reinturnatu in eparchiele respective.

— Scolasticu. Min. de instructiune publica una nóua ordinatiune catra tóte jurisdictiunile si toti inspectorii regii de scóle, in care imputa neimplinirea § 48 alu legei 38 din 1868 si dupa 6 ani trecuti, ca poporulu de rondu se tiene inca de reulu obiceiu vechiu, de a-si tramite copii 2, 3 multu 4 ani la scóla si a-i retienó apoi dela scóla fara nice unu scrupulu, nesatisfacundu astu-feliu nici datorintieloru de a -si tramite copii de 6 ani la

scól'a, de tóte dilele, pana ajungu etatea de 12 ani, se cercetése scól'a 6 ani deplinu, nici acelei datorintie de a tramite conformu §§ 48, 50 si 52 copii de 12 ani la scól'a de repetitiune pre tempu de 3 ani, pana ajunge etate de 15 ani.

Vin'a in cetatile mari si mici e si acelu usu illegalu si condemnabilu, pre care colegiulu invetiatorescu -lu mai sustiene cu forti'a, ca invetiamentulu calculatu conformu § 48 nr. 1 pre tempu de 6 ani se subdivide pre 4 ani séu classe, astu-feliu incatu studiele impartite pre 6 ani se propunu in 4 ani, de unde urméza, ca pruncii nu se cualifica conformu legei si planului de studiu, indicatu de in. ministeriu.

Se provóca deci inspectoratele scolastice a insiste eventualminte cu asistenti'a jurisdictiuniloru, cá §§ citati se se observe cu tóta stricteti'a si rigórea si anume parintii, fia chiaru cu pedepsirea loru, se se constringa a tramite copii la scól'a de tóte dilele dela alu 6-le pana la alu 12-lea anu si dela alu 13—15 anu ai tramite la scól'a de repetitiune in tempulu de érna celu pucinu 5 si in celu de véra celu pucinu 2 óre pe septemana.

Totu aceste se pretindu si dela scólele poporale confessionale. Ceva mai seriosu cu scól'a si invetiator'a poporului.

— Diariale magh. lauda mesur'a min. cu desfiintiarea gimnasiului slovacu din N. Röcze si provóca pe min. cá se procéda mai incolo la desfiintiarea si a celoralalte nu numai slovace, ci si ale celoralalte nationalitati, cá ostile maghiarismului. Nu e inse adeveru, ca ale nóstre ar' fi ostile, ca-cele nu facu nece o propaganda alta, decatu a culturei si a scientieloru, prin urmare ele trebue sprijinite, nu desfiintiate, chiaru in folosulu statului.

— Gmunden. Aici s'a tienutu din partea partitei germane austriace una adunare mare, in care s'a vorbitu intre altele, de unu sprijinu intrevenitoriu, pentru germanii si sasii din Ungari'a, cá se nu li se persecuteze nationalitatea si limb'a. Acum diariale maghiare varsa veninu si putiósa atatu asupra Austriaciloru din Gmunden catu si a provocatoriloru nemti din Ungari'a, ca cutediara a redica o astu-feliu de musica de pisice. Lucrulu inse e mai seriosu, decatu articlii astu-feliu intitulati si volburati. — Dér' vomu referá si mai pe largu despre acésta atitudine. —

Bibliografia. A dóu'a carte de lectura si invetiatura pentru scólele poporali romane de d. prof. I Popescu, esita de suptu tipariu se afla de vendiare legata cu 80, nelegata cu 70 cr. in Sibiiu tipogr. Filtsch (W. Krafft.)

Acestu opu didacticu asiediatu pe basea intuitiunei corresponde fórte bine scopului successivei desvoltari spirituali a elevilor'u; elu cuprinde pentru latirea cunoscientieloru atatu economice, industriari, fisice catu si din istori'a naturale si cea nationale materia bogata; sententie, poesii alese mai eminenti s. a. Cea ce da nóua valóre acestui opu e si procederea distinctiva si comparativa pentru ascutirea judecatii in elevi. Noi recomendandu folosirea acestui opu bogatu de 300 pagine, gratulamu d. auctore, ca cu elu a suplinitu una lipsa strigatória in, in instituirea elementaria.

„Consideratiuni asupra instructiunii publice si private in Romani'a" de Gr. Stefanescu, profes. facultatii de scientie in Bucuresci.

„Pharulu" séu bunele exemple ale parintiloru multu folosescu fiiloru de Z. Antinescu pret. 40 bani, libr. Socec et Comp. Bucuresci.

„Legende séu basmele Romaniloru" de d. P. Ispirescu 1 leu 40 bani. Bucuresci, tipogr. laborat. romani.

Cultur'a vieloru si vinificatiunea in Romani'a de I. P. Eliade 2 lei noi. Bucuresci.

„Dictionariu portativu romano-franc. si franceso-romanu 2 vol 900 pag. de d. G. M. Antonescu, pr. 15 lei, la Socec et Comp.

„Unu capitulu de strategia de L. Vandevelde 1. colonelu traducere de capitanu N. Baicoianu.

A esitu de sub tipariu in Bucuresci si urmatóriele opuri:

FEMEI CELEBRE si femei mai multu séu mai pucinu demne de a fi cunoscute, portrete culese din mai multe opere si arangiate astu-feliu de Iuli'a Sachellariu (nascuta Iarcu).

ELEMENTE de Geografia fisica si politica de A Corjanu a 5 editiune pentru usulu classeloru primarie de ambele sexe.

Carte autorisata de dóue ori de ministeriulu instructiunei publice, in aceleasi conditiuni cá a d. Nitiulescu. Pretiulu 60 bani.

Acésta carte didactica, pentru exactitatea si method'a ei, a fostu preferata inaintea tuturoru celoralalte Geografii si introdusa in tóte classele primarie din tiéra; i se va scadé pretiulu numai 50 bani cu tiparirea editiei a 6-a, care in lun'a Iulie aparù de sub presa.

Se afla de vendiare la tóte librariele din tiéra ér' depositulu generalu la librari'a G. Iónidu si A. Spirescu, in Bucuresci.

CRITICE in contra directiei de astadi in cultur'a romana. Despre scriere. Limb'a romana in diurnalele din Austri'a. — Observari polemice. Directia nóua.

Nr. 594 — 1874. 3—3

Anunciu de licitatiune.

Din partea subscrisei deregatorie ung. reg. de Silvicultura se publica obiectele de esarendare tienatórie de Dominiulu fiscale alu Gurgiului, atatu campurile catu si pasiunile de munte si padure, care in a **17** si **18 Septembre** a an. cur. ante de am. 9 óre in cancellari'a susu numita, in legatura cu ofertulu scrisu inchisu, acelor'a cari voru da mai multu, se voru da in arenda, si adeca:

1. Gind'a anuale de Stegeariu si Fagu in mesura mai mica, séu mare dupa pofta: dela **1-a Octobre** a an. cur. pena la **1-a Martiu 1875.**

2. Pasiunile de munte si padure, cari in an. curinte inca nu s'au esarendatu, si adeca:

a) Virvu fancelului, virvu mare si micu,
b) Bunyasa,
c) Dealu crucii si Saca,
d) Obursia,
e) Dregusiu si Zimbroju,
f) Geurita, larga, fataciunea si Sebes,
g) Tatarca si franciteasa,
h) Dealu-latu, Seloselu si prelunca,
i) Koca de josu,
k) Faca Nyiragiului mare si a Rupturii padure fara golisti; dela **1-a Ianuarie 1875,** pe 3 ani.

3. Mór'a de farina dela Ciberiulu de josu de la **1-a Ianuarie 1875,** pe 3 ani.

4. Pe hotarulu Chiberiului de josu 43 jugere 995 org. patr. pamentu aretoriu si 14 jug. 825[illegible] org. locu cosibilu, dela **1 Ian. 1875** pana in **31 Decembre,** pe 1 anu.

5. Fabric'a de porcellanu din Gurgiu, dela **1 Ianuariu 1875,** pe 6 ani.

6. In piati'a Gurgiului 6 localitati spre a vinde dela **1 Ianuariu 1875,** pe 3 ani.

Ofertele scrise si inchise suntu de a se provedé cu timbru de 50 cr. si cu 10% din sum'a de esarendare si trebue a se admanuá inantea incaperei de licitatiune, fiindu ca dupa acea unele cá acele nu se voru primí. —

Punctele de licitatiune se potu privi in cancellari'a de silvicultura in órele officióse, la care a se insinuá se provóca toti aceia, cari voiescu a luá parte la licitatiune.

In urma dela aceasta licitatiune in legatura cu ofertulu scrisu inchisu, se voru eschide toti aceia, cari in contra inaltei reg. — au purtatu ceva processe, séu datorintiele sale, precum neplatirea arendei, séu depunerea cautiunei etc. nu si leau implinitu.

Gurgiu 18 Augustu 1874.

Officiulu reg. ung. de Silvicultura.

Nr. 2447 — 1875. 3—3

Concursu.

Cu gratiosulu decretu alu in. ministeriu reg. ung. de culte si instructiune publica de datu 2 Augustu 1874 nr. 6504, aprobandu-se fundatiunea de stipendia a lui Ioanu Gavrilu Vajda de Soosmezö (Glodu), fostului cassariu de banca la cass'a regia principala, si a sociei lui Elisabeta nasc. Fuleoviciu: pre anulu scolastecu 1874/5, cu acest'a se escrie concursu publicu la trei stipendia de cate 60 fl. v. a. si unu stipendiu de 50 fl. v. austr. —

Competitorii la aceste stipendia au se -si substérna suplicele loru la subscrisulu Consistoriu metropolitanu gr. cat. de Alba-Iuli'a, celu multu pana la **25/13 Septembre 1874.** — In suplice voru avé de a documentá:

a) cà frequentéza vre-o scóla publica reale, gimnasiale, academica, séu universitate ori politecnica cá ascultatori ordinari. —

b) cà au purtare morale buna, cà au facutu progressu bunu in studia, cà suntu de religiunea gr. cat. séu de confessiunea gr. resariténa, si ca sciu bine romanesce. —

c) cà suntu consangeni cu piulu fundatore séu cu soci'a acestui'a. —

La casulu candu din familiele fundatoriloru nu s'ar' aflá concurenti cualificati, stipendiale se voru conferi la teneri romani, cari voru poté se documenteze:

a) cà frecuentéza vre-o scóla publica reale, gimnasiale, academica, universitate séu politecnica cá ascultatori ordinari. —

b) cà au purtare morale buna, cà au facutu progressulu celu mai eminentu in studia preste totu, cà suntu de religiunea gr. cat. séu de confessiunea gr. resariténa, — cà sciu bine romanesce, si ca intru adeveru suntu seraci si lipsiti de midiulóce de intretienere. —

Din siedinti'a Consistoriului metropolitanu gr. cat. alu Alb'a-Iuliei tienuta in Blasiu la 22/10 Augustu 1874.

Consistoriulu metropolitanu gr. cat. de Alb'a-Iulia si Fagarasiu.

PRAVURILE purgative gazose dela Elöpatak

cuprindu in sine partile constitutive chemice ale apeloru renumite dela Elöpatak si au in sine tóta puterea vindicatória a aceleia intru unu gradu inaltu.

Efectu deosebitu arata prafurile acestea la catare, slabitiune de stomachu, la slabitiune de mistuire, lips'a de apetitu, (regaiala) si imflaturi ale ficatului si splinei, la secretiune si escretiune bolnavitiósa de fere, la inchiegare si concretiune de fere, si la galbinare obstinata, causate din aceste; la greutate de resuflare si slabitiune si imflare de gazu a matieloru, la hydropica, umflatura de apa cu deosebire la trinji, la catare de rinichi, besica si tiav'a udului, la formare de nesipu si de pétra in aceste organe, la catara chronice si imflaturi de matra, pol'a albe, ametiala, congestiune catra capu si peptu, la sughitiu ostinatu.

O dosa din pravurile acestea are mai atata afectu catu are 2 dose de pravuri de Seidlitz.

Pretiulu unei cutie cu 12 dóse impreuna cu avisulu despre modulu intrebuintiarei este 1 fl. v. a.

Depoulu principale se afla in Brasiovu in apotec'a lui Gregoriu Száva.

9—

Cursurile

la bursa in 4 Sept. 1874 stá asia:

Galbini imperatesci — —	— fl.	—	cr. v. a.
Napoleoni — — —	8 „	81—	„ „
Augsburg — — —	103 „	85	„ „
Londonu — — —	109 „	75	„ „
Imprumutulu nationalu —	74 „	75	„ „
Obligatiile metalice vechi de 5%	71 „	75	„ „
Obligatiunile rurale ungare	78 „	35	„ „
„ „ temesiane	77 „	—	„ „
„ „ transilvane	75 „	50	„ „
„ „ croato-slav.	80 „	—	„ „
Actiunile bancei — —	875 „	—	„ „
„ creditului — —	242 „	—	„ „

Redactoru respundietoriu
IACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tipariulu lui
IOANE GÖTT si fiiu HENRICU.